

Deontologia Periodística i Llibertat d'Expressió

Codi: 103106

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501933 Periodisme	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Nuria Saura Freixes

Correu electrònic: Nuria.Saura@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: Sí

Altres indicacions sobre les llengües

En els seminaris pràctics, la distribució es farà en 3 grups. Aquests grups podran ser en català, castellà i anglès. Les classes teòriques es faran en català i castellà

Prerequisits

L'assignatura Deontologia periodística i llibertat d'expressió no requereix d'uns coneixements o requisits previs al tractar-se d'una assignatura de segon curs del Grau de Periodisme, però es recomanable repassar coneixements adquirits al Batxillerat o a les diferents assignatures del Grau relacionades amb les matèries històriques, polítiques, jurídiques o d'actualitat desenvolupades a l'àmbit de les Ciències Socials.

Objectius

La Universitat Autònoma de Barcelona va ser pionera en la inclusió d'assignatures de contingut jurídic als plans d'estudi de les Ciències de Comunicació.

La assignatura té com a finalitat analitzar el fet que els mitjans d'informació i/o audiovisuals es troben regits per un marc jurídic no només limitat a la normativa reguladora, sinó que, també, inclou l'aplicació i interpretació per part dels tribunals, que en molts aspectes són els òrgans encarregats d'establir l'abast de l'estatut professional el que permet deduir la necessitat que els alumnes rebin una mínima formació en continguts jurídics. D'altra banda a part de la importància de comptar amb uns mínims coneixements jurídics per part dels professionals de la comunicació, el curs té com a finalitat que els i les estudiants adquireixen competències vinculades amb la deontologia professional del periodisme, els drets fonamentals i amb l'ordenament jurídic de la Informació.

Es vol incidir en el coneixement de la llibertat d'expressió i d'informació com a drets fonamentals en una societat democràtica. Alhora es proporciona un coneixement del sistema jurídic internacional, europeu, estatal i autonòmic i unes eines de recerca jurídica útils a l'hora d'elaborar continguts periodístics.

L'assignatura pretén que s'adquireixin coneixements, habilitats i competències en tres àmbits:

- una introducció a l'ordre i estructura normatius que afecten a l'activitat periodística, és a dir, unes nocions bàsiques sobre l'ordenament jurídic i la regulació jurídica dels drets fonamentals

- la regulació jurídica i deontològica en l'àmbit dels drets a la llibertat d'expressió i d'informació en els mitjans de comunicació, tot fent una anàlisi de contingut pràctic.
- la regulació i autorregulació estatal i autonòmica de l'exercici de la professió periodística.

Competències

- Buscar, seleccionar i jerarquitzar qualsevol tipus de font i document útil per a l'elaboració de productes comunicatius.
- Demostrar capacitat d'autoaprenentatge i autoexigència per aconseguir un treball eficient.
- Demostrar consciència ètica i empatia amb l'entorn.
- Demostrar l'esperit crític i autocrític.
- Demostrar un coneixement adequat del món contemporani i la seva evolució històrica recent en les dimensions social, econòmica, política i cultural.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en català i castellà com en una tercera llengua.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els principis deontològics i normatius a la producció de textos periodístics.
2. Buscar, seleccionar i jerarquitzar qualsevol tipus de font i document útil per a l'elaboració de productes comunicatius.
3. Demostrar capacitat d'autoaprenentatge i autoexigència per aconseguir un treball eficient.
4. Demostrar consciència ètica i empatia amb l'entorn.
5. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
6. Desenvolupar l'esperit crític i autocrític.
7. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en català i castellà com en una tercera llengua.
8. Reconèixer i descriure els codis d'autoregulació i els codis ètics de la professió, tant en l'Estat espanyol, com en l'àmbit de la UE.
9. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Continguts

Programa

Tema 1.- Les llibertats informatives en el sistema de Nacions Unides

- Els drets humans i les llibertats informatives
- El Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics: L'article 19
- La prohibició de l'apologia de l'odi: l'article 20 PIDCP
- Els mecanismes internacionals de garantia de les llibertats informatives
- Gènere, llibertats informatives i drets humans

Tema 2.- Les llibertats informatives en el Conveni Europeu de Drets Humans

- El Consell d'Europa
- L'article 10 del Conveni Europeu de Drets Humans
- La jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans sobre la llibertat d'expressió i d'informació

- Gènere, llibertat d'expressió i Conveni Europeu de Drets Humans

Tema 3.- Les llibertats informatives i la Unió Europea

- La Unió Europea: principis, institucions i funcionament
- La normativa europea sobre la societat de la informació i entorn digital: introducció
- Els mitjans de comunicació i el sector audiovisual en la normativa de la UE
- La Carta de Drets Fonamentals: pluralisme, llibertat d'expressió i d'informació
- Gènere, llibertats informatives i dret de la Unió Europea

Tema 4.- Les llibertats informatives i el seu contingut

- Configuració constitucional del dret a la llibertat de comunicació: l'article 20 de la Constitució
- La distinció entre el dret a la llibertat d'expressió i el dret a la llibertat d'informació.
- La llibertat d'expressió: la llibertat ideològica, el dret a rebre informació i la llibertat a expressar la pròpia opinió.
- El dret a la llibertat d'informació: l'exigència de veracitat informativa, els fets noticiables i les persones de rellevància pública.

Tema 5.- Les llibertats informatives i els conflictes armats

- La relació entre els Drets Humans i el Dret Internacional Humanitari
- El règim jurídic de protecció dels periodistes en els conflictes armats
- La derogació o suspensió de la llibertat d'informació i d'expressió: marc internacional i constitucional
- Gènere, llibertat d'expressió i conflictes armats

Tema 6.- L'exercici i la protecció material dels periodistes professionals

- El dret d'accés a la informació pública i la investigació en registres públics. La crítica de les institucions.
- La transparència en la informació pública
- La prohibició de censura prèvia.
- La informació sobre les persones privades: incidència del marc regulador

Tema 7.- Els drets de la personalitat com límits de les llibertats informatives.

El dret a l'honor: caracterització general, l'honor de les persones jurídiques i dels grups sense personalitat jurídiques.

El dret a la intimitat personal i familiar: intimitat i informàtica.

El dret a la pròpia imatge.

Tema 8.- La protecció civil i les llibertats informatives

El dret a l'autodeterminació informativa.

La protecció civil dels drets de la personalitat: les intromissions il·legítimes.

La responsabilitat civil del periodista.

Tema 9.- Els límits de les llibertats informatives.

- La protecció de la infància i la joventut.
- Les relacions professionals i funcionaries.
- Els secrets oficials.
- La informació sobre els processos judicials; la revelació del secret *sumarial i el judici oral.

Tema 10.- Normativa penal amb incidència en les llibertats informatives.

- La responsabilitat penal i civil derivada dels delictes del periodista.
- Estudi de les diferents figures delictives en relació amb els drets de la personalitat: les calúmnies i les injúries, la revelació de secrets privats, les escoltes telefòniques i l'enregistrament il·lícit d'imatges.
- Els delictes relacionats amb la informació i la llibertat d'expressió, especialment: delictes contra drets fonamentals, enaltiment del terrorisme, la revelació de secrets oficials, els delictes contra la propietat intel·lectual, la imprudència professional.

Discurs de l'odi i crims d'odi.

Tema 11.- La protecció constitucional i judicial de les llibertats informatives

- El dret de rectificació i les mesures cautelars i reparadores
- El dret a la clàusula de consciència
- La tutela judicial i constitucional dels drets fonamentals
- L'empara ordinària i l'empara constitucional
- El Defensor del Poble

Tema 12.- L'autorregulació i els codis deontològics

- El sentit de l'autorregulació en la professió periodística: noció i efectivitat.
- Contingut i funció dels codis deontològics.
- Els col·legis professionals i les associacions de periodistes.
- Instruments d'autorregulació en els mitjans de comunicació

Tema 13.- L'estatus professional del periodisme i els Consells de Premsa.

Formació i titulació.

Els Estatuts de redacció.

La participació del públic: Ombudsman del mitjà i associacions d'usuaris.

Els Consells de Premsa: Panoràmica europea i internacional

Els Consells de Premsa: àmbit d'actuació, composició i funcions.

Tema 14.- Llibertat d'expressió i creació artística

- Dret a la llibertat de producció i creació artística

- Propietat Intel·lectual: Drets d'autor i dret de citació
- Drets culturals
- Regulació del sector audiovisual
- Internet, entorn digital i mitjans interactius

Seminari pràctic

1. Sistema de fonts del Dret: estructuració i descripció. Recerca d'informació jurídica. Documentació normativa. Internet i el Dret. BOE, DOGC, DOUE i bases de dades internacionals.
2. Sistema judicial espanyol i europeu. Recerca d'informació judicial. Activitat judicial i periodisme.
3. Recerca, comentari i anàlisi de jurisprudència sobre llibertats informatives del Tribunal Europeu de Drets Humans.
4. Recerca, comentari i anàlisi crític de normativa de la Unió europea sobre llibertats informatives, drets fonamentals i audiovisual: simulació d'un debat al Parlament Europeu.
- 5.- Sistema de drets fonamentals. Protecció jurisdiccional. Recerca de normativa aplicable i jurisprudència constitucional. Seminari de recerca i reflexió crítica sobre sentències del Tribunal Constitucional.
- 6.- La documentació i bibliografia doctrinal jurídica. Documentació i bases bibliogràfiques en xarxa. Catàlegs de biblioteques: Rebiu, Ciències Socials, CBUC, Dialnet.
7. La notícia jurídica. Documentació de la informació jurídica. Anàlisi, comentaris i errors en el periodisme jurídic. Elaboració de notícies jurídiques.
8. Seminaris sobre casos pràctics de reflexió sobre la protecció i límits de les llibertats informatives en l'àmbit civil i penal.
9. Seminari sobre protecció de dades i autoritats independents.
10. Seminari sobre deontologia periodística, debat i comentari sobre periodisme, autoregulació i últimes tendències sobre deontologia periodística.
11. Exercici pràctic sobre dret de rectificació: normativa, àmbit d'aplicació i límits.
12. Seminari sobre drets humans i globalització, anàlisi jurídic de problemàtiques d'actualitat per al periodisme en la societat internacional contemporània.
13. Visió de fragments de pel·lícules, comentari obres art, realització de lectures doctrinals desde la perspectiva de la llibertat d'expressió, el dret a la informació i la llibertat de creació artística.

La perspectiva de gènere és transversal als diferents continguts de l'assignatura, com queda reflectit en el programa.

Metodologia

El procés d'aprenentatge es centra en el treball de l'estudiant, qui aprèn treballant, essent la missió del professorat ajudar-lo en aquesta tasca subministrant-li informació i mostrant-li les fonts on es pot aconseguir. El desenvolupament de la docència de l'assignatura i de la formació de l'estudiant es fonamenta en les següents activitats:

- ACTIVITATS DIRIGIDES:

- a) Classes Teòriques 10% Classes magistrals
- b) Seminaris 25% Treball individual o en grup d'un tema o activitat específica.

- ACTIVITATS SUPERVISADES:

c) Tutories 5% Activitats presencials individuals o en grup orientades al desenvolupament dels coneixements en situacions pràctiques i resolució de problemes d'aprenentatge.

- ACTIVITATS AUTÒNOMES:

d) Lectura, anàlisi i síntesi de textos, preparació i realització de treballs 55% Lectura comprensiva de textos i estudi, recensions, assajos bibliogràfics i realització d'esquemes, mapes conceptuals i resums.

- ACTIVITATS D'AVALUACIÓ

e) Activitats d'avaluació 5% Expressió dels coneixements oral o escrita.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	36	1,44	4, 6, 9
Seminari i classes pràctiques	15	0,6	1, 3, 4, 6, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Elaboració de fitxes, de pràctiques i d'esquemes o escrits	5	0,2	1, 3, 4, 6, 8, 9
Tutories	5	0,2	1, 3, 4, 6, 8, 9
Tipus: Autònomes			
Cerca de documentació i bibliografia	5	0,2	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9
Estudi i lectura de textos	45	1,8	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9
Redacció de treballs	15	0,6	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9

Avaluació

Sistema d'avaluació de l'adquisició de las competències i sistema de qualificacions.

Les competències d'aquesta matèria seran avaluades mitjançant els següents sistemes:

- a) Exàmens orals i escrits (proves tipus test, proves de preguntes obertes o de desenvolupament)
- b) Treballs (treballs de recensió, comentari o crítica de lectures o pel·lícules o portafoli de les activitats del seminari)
- c) Valoració de les activitats desenvolupades i de la qualitat de les intervencions dels alumnes en els seminaris.

La estructura general d'avaluació d'aquesta assignatura serà:

- a) Exàmens:

Examen 1 (30%): 11 o 25 abril

Examen 2 (30%): 6 juny

b) Lectura i treball escrit avaluable: 15%: Sessió realitzada en vinculació amb el Tema 2 de l'assignatura.

c) Lectura i treball audio avaluable: 15% Sessió realitzada en vinculació amb el Tema 11 de l'assignatura.

d) Activitats i intervencions en els seminaris 10%

Reavaluació per a aquells alumnes que tinguin una nota mínima (3) al final del curs després de sumar les notes dels exàmens i pràctiques de l'avaluació continuada, seguint la normativa de la UAB:

Totes les activitats d'avaluació tan teoria com seminaris són reevaluables, sempre i quan l'alumnat hagi estat evaluat en un mínim de 2/3 parts del total d'activitats avaluables.

L'avaluació continuada implica haver-se presentat a les proves d'avaluació continuada i haver aprovat, com a mínim un examen parcial.

La reavaluació consistirà en un examen sobre els continguts de l'assignatura, en un format similar als examens realitzats en el transcurs de la mateixa, així com un resum dels aspectes essencials tractats a les pràctiques.

La revisió de les diferents proves es farà responnent a l'acordat en la normativa de la UAB:

1. La revisió es farà 24 hores com a mínim després de la nota final, o el mateix dia si s'ha acordat prèviament.
2. La sol·licitud de revisió es farà al professor responsable de l'assignatura o activitat avaluable.
3. En cas de canvi en la nota, se'n farà una constància documental.

L'estudiant té dret a una revisió extraordinària de les qualificacions finals, en un termini de 15 dies naturals, seguint els criteris establerts a la normativa de la UAB.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova escrita Examen Final	60%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9
Prova escrita Examen Parcial (Final Part 1)	60%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9
Realització de Treball o recensió sobre lectures monogràfiques o control de lectures	40%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9
Realització de pràctiques: correcció i avaluació a Aula. Avaluació continuada	40%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9

Bibliografia

Bibliografia bàsica:

- Hannah ARENDT, *Los orígenes del totalitarismo*, Alianza Editorial.

- Ignacio BEL, Loreto CORREDOIRA, *Derecho de la información. El ejercicio del derecho a la información y su jurisprudencia*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2015
- Carolina BLASCO, *El derecho a la cláusula de conciencia de los profesionales de la información*, Editorial Bomarzo 2009.
- Lluís DE CARRERAS. *Las normas jurídicas de los periodistas. Derecho español de la información. Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona.*
- Juan Carlos GAVARA, Josu DE MIGUEL; Sabrina RAGONE, S. (eds.) *El control de los cibermedios*, Barcelona, J.M.Bosch, 2014.
- Juan Carlos GAVARA; Josu DE MIGUEL.; Daniel CAPODIFERRO, D. (eds.) *El control judicial de los medios de comunicación*, Barcelona, J.M. Bosch, 2015
- Nuria SAURA. *Libertad de expresión y derecho a promover y proteger los derechos humanos*, Barcelona, J.M. Bosch, 2015
- George ORWELL, *1984*, Edicions 62.
- George ORWELL, *Ensayos*, Debate, 2013.
- Antonio TORRES DEL MORAL, A.(dir.) *Libertades informativas*, Colex.

Bibliografia complementària:

Es proporcionarà durant el curs.